

Онопрієнко Оксана Володимирівна,
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко,
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ

ДИДАКТИКО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У вересні 2022 року в закладах загальної середньої освіти України розпочався новий навчальний рік. Його організаційні засади врегульовано правовими умовами для продовження учнями здобуття загальної середньої освіти [1] та іншими правовими актами. До першочергових завдань функціонування системи освіти в умовах правового режиму воєнного стану віднесено створення максимально безпечного середовища для всіх учасників освітнього процесу; відновлення пошкоджених закладів освіти, їх матеріально-технічної бази та засобів навчання; переміщення закладів освіти та учасників освітнього процесу з тимчасово окупованих територій на підконтрольну Україні територію; забезпечення доступності, безперервності та рівного доступу до навчання вимушено переміщених дітей; підтримка психологічного здоров'я учнів та низка інших [2]. Наразі впроваджено чотири моделі організації навчання: очна, дистанційна, змішана та індивідуальна (екстернат або сімейна) форми. Незалежно від місцеперебування українським дітям надана можливість навчатися за вітчизняними програмами і підручниками.

Згідно з результатами проведеного опитування [3], вчителі початкової школи самостійно приймали рішення щодо планування процесу навчання в новому навчальному році. Більшість із них продовжили опрацювати з учнями навчальний зміст у звичній послідовності та в звичайному темпі; частина – спланували діяльність на основі даних вхідного діагностування, яке засвідчило навченість учнів, тобто їхню готовність до подальшого навчання на основі залишкових результатів; інші – розпочали навчання з тематичних блоків, які не змогли опрацювати на кінець попереднього року.

Зважаючи на попередні висновки [3], що свідчать про доволі строкату картину побудови освітнього процесу на різних територіях нашої країни та значні відмінності в можливостях організувати повноцінне навчання в новому навчальному році, в Інституті педагогіки НАПН України було прийнято рішення зосередити зусилля на підтримці вчителів і їхніх учнів. Зокрема для початкової школи були створені навчально-методичні кейси, укомплектовані матеріалами, які дозволяють здійснювати навчання у різних форматах його організації. Це електронні примірники підручників і навчальних посібників, презентації до уроків, відеозаписи онлайн уроків, тести для контролю навчальних досягнень, записи вебінарів з методичними рекомендаціями для вчителів тощо. Кейси розміщені на сторінці відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко на фейсбуку [4]. Особливо корисними в ситуації навчання під час війни стали інтерактивні електронні додатки до підручників, створені у співпраці з видавництвом «Ранок» у межах освітнього проекту «Навчання без меж» [5]. Це сучасний інтерактивні засоби навчання, які цілісно презентують навчальний матеріал з кожної теми шкільних предметів, вони дають змогу навчатися з будь-якого куточку світу, не потребують постійного інтернету, адаптовані до будь-якого гаджета, мають зручну систему навігації. За їх допомогою діти зможуть не лише опанувати весь необхідний теоретичний матеріал, а й виконувати різноманітні цікаві завдання, самостійно

перевіряти правильність їх виконання, переглядати навчальні фільми й анімації, грати в ігри, мандрувати світом 3D, складати пазли та багато іншого. Максимально придатним для організації самостійної навчальної діяльності молодших школярів в умовах значних ресурсних обмежень став мобільний застосунок «Вивчаю – не чекаю», створений освітніми організаціями War Child Holland та Громадська спілка «Освіторія» у партнерстві з Міністерством освіти і науки України [6]. Донорами цього проєкту стали UBS Optimus Foundation, Jacobs Foundation, Roger Federer Foundation і Fourfold Foundation. До розроблення навчального контенту застосунку долучалися й науковці нашого відділу. Метою проєкту стало надання всім українським учням 1–4 класів можливості навчатися за українськими навчальними програмами у будь-якій точці світу та за будь-яких організаційних умов. Застосунок містить пізнавальні анімаційні та відеоуроки з математики, які розроблені за підходами мікронавчання. Це невеличкі за тривалістю заняття, що подають суть навчальних тем згідно з календарним плануванням уроків. Їх доповнюють навчальні інтерактивні мініігри для закріплення вивченого матеріалу.

Нині в НАПН України розгорнуто роботу зі створення інструментарію та методики діагностики освітніх втрат на всіх ступенях загальної середньої освіти, з розроблення методичних рекомендацій щодо їх подолання.

Список використаних джерел

1. Про деякі питання зарахування до закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні. Наказ МОН від 13.05.2022 № 438. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0438729-22#Text>
2. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. Київ, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpnevakonferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analitic.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf>
3. Topuzov, O., Bibik, N., Lokshyna, O., & Onoprienko, O. (2022). Organisation of primary education at war in Ukraine: results of a survey of primary education specialists. *Education: Modern Discourses*, 5. P. 7–18.
4. Відділ початкової освіти імені О. Я. Савченко. 2023. URL: <https://www.facebook.com/groups/pochosvita>
5. Навчання без меж. 2023. URL: <https://d-learning.com.ua/>
6. Вивчаю – не чекаю. 2022. Міжнародний освітній проєкт. URL: <https://primary.org.ua/about/>

Петрук Оксана Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ

ПИСЕМНЕ МОВЛЕННЯ: ДО ПРОБЛЕМИ РОЗРОБЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ

Надзвичайно складна ситуація, яку переживає вітчизняна система освіти упродовж останніх трьох років, спричинена спочатку тривалими карантинними обмеженнями через пандемію COVID-19, а потім повномасштабною військовою агресією російської федерації, призвела до нагромадження проблем в освітянській галузі та навчальних втрат здобувачів освіти.